

Asia: VN/33762/2023

Arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä arviointimuistiosta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua sekä hyvästä ja mutkattomasta yhteistyöstä valmistelun yhteydessä. Arviomuistio on kattavasti laadittu ja muutosehdotukset on pääasiassa hyvin perusteltuja. Kuntaliitto kannattaa lain uudistamista. Arviomuistio on varsin laaja, eikä kaikista osa-alueista pystytä välttämättä lausumaan aikataulusyistä. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että lainvalmistelun ja hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä jatketaan vuoropuhelua, niin että sidosryhmät otetaan mukaan valmistelun kaikkiin vaiheisiin.

Arviomuistion tarkoituksena on arvioida nykyistä lakia ja sen uudistamistarpeita. Tästä syystä käsittely noudattaa nykyisen lain rakennetta. Joiltain osin käsittelytapa voi kuitenkin jäykistää ajattelua. Kokonaan uuden lain valmistelussa ei ole välttämätöntä noudattaa nykyisen lain rakennetta.

Luku 1 - Taustaa kokonaisuudistuksesta

Nykyinen terveydensuojelulaki tuli voimaan vuonna 1995, jonka jälkeen lainsäädännössä ja terveydensuojelun toimintaympäristössä on tapahtunut runsaasti merkittäviä muutoksia. Nykyisessä lainsäädännössä käytetyt termit ovat vanhentuneita ja väljästi kuvattuja. On erittäin tervetullutta uudistaa terveydensuojelulaki vastaamaan nykyistä lainsäädäntötapaa sekä vallitsevaa toimintaympäristöä. Samalla tulisi myös selkeyttää terveydensuojelulain yhdyspintoja muihin siihen liittyviin lakeihin nähden ja selkeyttää terveydensuojeluviranomaisen toimivallan suhdetta muiden viranomaisten toimivaltaan. Kuntaliiton näkemyksen mukaan terveydensuojelulain soveltamisalaa olisi voinut uudistaa rohkeammin.

Luku 2 - Nykytilan kuvaus

-

Yleistä

Kuntaliiton näkemyksen mukaan terveydensuojelulain uudistamisessa on perusteltua rajata soveltamisalaa silloin kun samasta asiasta säädetään myös muualla lainsäädännössä (mm. jätevesi, jätehuolto, hautaaminen). Käynnissä olevat lainsäädäntömuutokset, kuten mm. vesihuoltolain muutos, tulee ottaa huomioon terveydensuojelulain uudistamisessa (mm. vesihuoltolaitoksen määritelmä, sekä terveydensuojeluviranomaisen lausunnon pyytäminen vapautushakemuksista ainoastaan harkinnan perusteella).

Luku 1 - Yleiset säännökset

-

Luku 2 - Viranomaiset ja niiden tehtävät

Arviomuistiossa ehdotetaan lisättäväksi terveydensuojelulakiin säännös terveydensuojeluun liittyvästä päivystys- tai varallaolojärjestelmästä, joka kattaa kunnalliset viranomaiset. Kuntaliiton näkemyksen mukaan myös Lupa- ja valvontavirastolla tulee olla vastaava päivystys- tai varallaolojärjestelmä. Säännöksessä tulee jättää kunnille mahdollisuus itse päättää, miten päivystys tai varallaolo järjestetään. Päivystyksen ja varallaolon sääntelyllä voidaan parantaa viranomaisten valmiuksia reagoida häiriötilanteisiin.

Kuntaliitto muistuttaa, että lainmuutoksesta johtuvat kustannukset on korvattava kunnille täysimääräisesti.

Päivystystä on lisäksi syytä arvioida suhteessa järjestelmästä aiheutuviin kustannuksiin ja ympärivuorokautisen tavoitettavuuden todelliseen tarpeeseen. Yksiköiden välinen yhteistyö päivystyksessä vähentää kyllä kustannuksia. Vaaratiedotteen antamisen osalta on huolehdittava siitä, että varallaolijalle on delegoitu päätösvalta vaaratiedotteen antamiseen. Muutoin päivystäjän on joka tapauksessa tavoitettava kyseisen alueen ympäristöterveysjohtaja, jolle on delegoitu vaaratiedotteen antaminen.

Kun viranhaltijat valvontayksiköissä ovat vahvasti erikoistuneet eri ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamiseen, tarjoaisi päivystys lähinnä kanavan toimijoille viranomaisten tavoittamiseen. Päivystäjän tehtäväksi jäisi sitten sisäisesti tavoittaa ko. asiasta vastaava viranhaltija ja/tai esihenkilö. Mikäli päivystykseen päädytään, tulisi viranomaisten toimivaltuudet eri valvonta-alueilla selvittää ja kirjata lainsäädäntöön.

Luku 4 - Ilmoituksenvarainen toiminta

Ilmoitusvelvollisuuden keventäminen vähäriskisten toimintojen osalta on kannatettavaa. Riskiperusteinen valvonta edellyttää selkeitä ohjeita ja toimivaa ilmoitusjärjestelmää. Kansalaisille olisi hyvä avata kanava, jota kautta kuluttajat voisivat ilmoittaa mahdollisesta terveyshaitasta.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan majoitustoiminta, yleisölle avoimet kuntosalit ja liikuntatilat tulisi rajata kokonaan ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle.

Edellä mainituissa kohteissa terveyshaitat ovat epätodennäköisiä ja säännöllistä valvontaa tehdään pitkälti kunnille aikaisemmin kuuluneen kuluttajaturvallisuusvalvonnan näkökulmasta. Kyseisiin kohteisiin voitaisiin tehdä valvontaa ainoastaan terveyshaittailmoitusten perusteella.

Solariumpalveluiden osalta STUK on toimivaltainen viranomaisena, kun on kyseessä mm. tekniset kysymykset laitteisiin liittyen ja käyttäjien ohjeistaminen. Terveysturvallisuusviranomaiselle jää lähinnä hygieniaolosuhteet sekä K-18 ikärajan valvonta. Kuntaliiton näkemyksen mukaan solariumlaitteiden osalta valvontaa on epätarkoituksenmukaista jakaa useammalle viranomaiselle, ja se tulisi keskittää STUK:lle.

Terveysturvallisuusviranomaisen tehtäviin ei tule lisätä rakennusvalvontaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita.

Toiminnanharjoittajan velvollisuus on oma-aloitteisesti selvittää rakennuksen luvan mukainen käyttötarkoitus, eikä se voi olla edellytys terveysturvallisuuslain mukaisen ilmoituksen käsittelylle tai toiminnan aloittamiselle terveysturvallisuuslain näkökulmasta.

Terveysturvallisuusalan toimijat (terveydenhuollon ammattihenkilöt) tulisi rajata ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle, vaikka he harjoittaisivatkin sivutoimisesti kauneudenhoitoa.

Luku 5 - Talousvesi ja lämmin käyttövesi

Muistiossa todetaan: ”Talousvesiasetuksen ja pienten yksiköiden talousvesiasetuksen soveltamisraja tulisi selventää. Nykyisin talousvesiasetusta sovelletaan aina, jos ihmisten käyttöön toimitettavan veden määrä on joko vähintään 10 m³ /vrk tai vettä toimitetaan vähintään 50 henkilölle. Molempien arvojen laskemiseen liittyy epävarmuuksia, joten tulisi esimerkiksi harkita, pitäisikö molempien ehtojen täytyä, jotta valvonta voitaisiin suorittaa pienten yksiköiden talousvesiasetuksen mukaisesti.” Vesihuoltolain muutoksen yhteydessä ollaan muuttamassa vesihuoltolaitoksen määritelmää vastaamaan terveysturvallisuuslain talousvettä toimittavaa laitosta. Kuntaliitto huomauttaa että talousvesiasetuksen soveltamisrajan tulee olla linjassa vesihuoltolain vesihuoltolaitoksen määritelmän kanssa.

Lakiuudistuksessa tulisi keventää hallinnollista taakkaa ja luopua edellytyksestä tehdä hallinnollinen päätös, mikäli elintarvikehuoneiston tai julkisen tai kaupallisen toimijan kaivovettä valvotaan pienten yksiköiden talousvesiasetuksen mukaan. Valvontaan sovellettava asetus voitaneen todeta esim. tarkastuspöytäkirjassa.

Pienten yksiköiden talousvesiasetus tulee uudistaa kokonaisuudessaan.

Näytteenoton ulkoistaminen laajoilla valvonta-alueilla ei ole kustannustehokasta ja valvontayksiköiden tulee voida itse päättää näytteenoton toteutustavasta resurssiensa puitteissa.

Luku 6 - Jätteet ja jätevedet

Jätteiden ja jätevesien osalta terveysturvallisuusviranomaisen rooli suhteessa muiden viranomaisten rooliin tulee määritellä selkeästi.

Päärooli tulee edelleenkin olla ympäristönsuojeluviranomaisella sekä kunnallisissa jätehuoltomääräyksissä.

Viranomaisten tiedonsaantioikeutta tulee tarkentaa. Jäteveden käsittelyssä tai johtamisessa tapahtuneet häiriötilanteet tai suunnitellut ohjauksutukset on hyvä saada myös terveydensuojeluviranomaiselle tiedoksi.

Muistiossa ehdotetaan (s.98): ”Omavalvontavelvoitteita erityyppisille kohteille tulisi lisätä. Omavalvontavelvoitteen tulisi kattaa terveydensuojelulain nojalla ilmoitettavat kohteet, ympäristöluvanvaraiset kohteet sekä sellaiset muut jätevettä käsittelevät tai johtavat kohteet, joille ympäristölupaa ei tarvita.” Kyseisten velvoitteiden osalta on tarkkaan harkittava ja selvitettävä hyödyt sekä haitat ja sääntelyn kohtuullisuus. Kiinteistön omistaja vastaa aina kiinteistönsä terveellisyydestä ja turvallisuudesta, mutta tiukka omavalvontavelvoite mm. kiinteistökohtaisille jätevesijärjestelmille ei ole kohtuullista eikä tarkoituksenmukaista.

Lisäksi tulee pohtia, mitä lisäarvoa saadaan sillä, että myös terveydensuojelulaissa säädetään jätehuollosta tai jätevedenkäsittelystä. Jätteistä on oma erillislainsäädäntönsä, ja usein jätteitä koskeva sääntely on osana esim. ympäristöluvalla ohjattua toimintaa, jonka valvonta ei kuulu terveydensuojeluviranomaiselle. Mikäli jätteistä tai jätevesistä kuitenkin aiheutuu terveysriskejä tai -haittoja, tulisi terveydensuojelulain yleissäädöksillä olla mahdollista antaa yksittäisiä määräyksiä, ellei erityislainsäädännöstä löydy toimivaltuuksia tähän.

Valmisteilla olevassa vesihuoltolain muutoksessa on esitetty, että terveydensuojeluviranomaiselta pyydetään lausunto talousvesiverkostoon tai viemäriverkostoon liittymisvelvollisuudesta vapauttamisesta ainoastaan harkinnan perusteella. Kuntaliiton näkemyksen mukaan lausunnon pyytäminen ja/tai antaminen harkinnan perusteella on terveydensuojelun näkökulmasta riittävä ja tarkoituksenmukainen menettely.

Muistiossa sivulla 98 oleva ehdotus ”Terveysuojelulainsäädäntöön tulisi sisällyttää tiedonsaantioikeus ympäristönsuojeluviranomaiselta ja riskinarviointiperusteet, joiden nojalla kunnan terveydensuojeluviranomainen voisi arvioida kiinteistöjen jätevesijärjestelmää viemäriin liittymisen vapautusvelvollisuuden osalta” ei ole kohtuullinen eikä linjassa muun lainsäädännön kanssa. Kuntaliiton näkemyksen mukaan on ylimitoitettua sisällyttää riskinarviointiperusteet terveydensuojelulainsäädäntöön. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja terveydensuojeluviranomainen toimivat vapautusasiassa tarpeen mukaisesti yhteistyössä ja mahdollisen lausuntopyyntönsä yhteydessä ympäristönsuojeluviranomaisen tulee toki antaa järjestelmästä riittävä informaatio lausuvalla taholla.

Kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien rakennusluvista esitetään muistiossa rakennusvalvonnalle veloitetta pyytää lausunto terveydensuojeluviranomaiselta. Erityisesti haja-asutusalueilla tämä menettely lisäisi terveydensuojeluviranomaisen työmäärää huomattavasti. Lausuntomenettelyn tulee olla ehdollinen siten, että rakennusvalvontaviranomainen voi harkintansa mukaan pyytää lausuntoa. Lausunnon pyytäminen voisi olla aiheellista esimerkiksi tiheään asutuilla alueilla, pohjavesialueilla ja vesistöjen läheisyydessä.

Erilaiset lausunnot (myös kunnan sisäiset) aiheuttavat helposti turhaa hallinnollista taakkaa, ja niiden tarpeellisuus tulee aina arvioida tapauskohtaisesti.

Luku 7 - Asunnon ja muun oleskelutilan sekä yleisten alueiden terveydelliset vaatimukset

Nykyinen allasvesiasetus sisältää nykypäivään peilaten turhia vaatimuksia, ja sen uudistaminen on tärkeää.

On kannatettavaa, että joko kunnan terveydensuojeluviranomainen tai toiminnanharjoittaja määrittelevät uimakauden kunta- tai rantakohtaisesti. Ehdotus pienten yleisten uimarantojen valvonnan keventämisestä on kannatettava. Tämän osalta tulisi selvittää, tarkoitetaanko tällä uimaveden laadun seurantaa vaiko rannalle tehtäviä tarkastuksia vai molempia. Pienten uimarantojen näytteenottotiheys tulisi voida määritellä riskiperusteisesti aiempien vuosien valvontatutkimustulosten ja paikallisten olosuhteiden mukaisesti.

Uimarannan ylläpitäjälle asetettavat omavalvontavelvoitteet ovat kannatettavia.

Luku 9 - Hautausmaat ja hautaaminen

Hautausmaiden ja hautaamisen valvonta tulee poistaa terveydensuojelulaista, sillä se on irrallinen aihekokonaisuus, josta säädetään mm. hautaustoimilaissa ja kuolemansyyn selvittelystä annetussa laissa.

Haudatun ruumiin siirtoa koskeva valvonta tulisi siirtää terveydensuojeluviranomaiselta hautaustoimilakia valvovalle viranomaiselle (nykyisin AVI jatkossa LVV), jolla olisi käytännössä paremmat edellytykset valvoa sitä, että siirto tapahtuu hautaustoimilain nojalla annetun luvan edellyttämällä tavalla. Näitä siirtoja tehdään vain erityisen painavista syistä ja niiden määrä on vähäinen, eikä siirtoihin yleensä liity erityistä terveyshaitan riskiä.

Luku 10 - Tiedonhankinta, tarkastus ja valvonta

-

Luku 11 - Tutkimuslaboratoriot ja maksut

Valvonnan perusmaksua ehdotetaan nostettavaksi 150 eurosta 180 euroon. Samassa yhteydessä tulisi huomioida, että valvonnan perusmaksua korotettaisiin vastaavalla tavalla myös elintarvikelaissa.

Luku 12 - Kiellot ja määräykset

-

Luku 13 - Pakkokeinot ja seuraamukset

Uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevan säännöksen tarkentaminen on kannatettavaa, jotta olisi yksiselitteistä, voidaanko sitä soveltaa suoraan lain 51 §:n ja 52 §:n nojalla annetun määräyksen yhteydessä. Asiassa tulisi myös huomioida terveydensuojelulain 20 §:n nojalla annettavat määräykset.

Hallinnollisen seuraamusmaksun lisääminen terveydensuojelulakiin on kannatettava. Seuraamusmaksusta tulisi säätää niin, että se koskisi ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä lisäksi

talousvettä toimittavan laitoksen toiminnan hyväksymisen hakemisen laiminlyöntiä sekä riskienhallintasuunnitelman ja omavalvontasuunnitelman ajan tasalla pitämisen laiminlyöntiä.

Luku 14 - Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

Muutoksenhakumenettelyjen selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen mm. elintarvikelain kanssa on kannatettavaa.

Luku 15 - Erinaisiä säännöksiä

-

Tietojärjestelmät

Vati-järjestelmän kehittäminen valvontatiedon arkistoksi on kannatettavaa. Lisäksi tietojärjestelmien yhteensopivuus ja käytettävyys tulee varmistaa. Vati-järjestelmän ylläpito ja kehittäminen tulee turvata varmistamalla siihen riittävä ja jatkuva rahoitus valtion toimesta.

Terveydensuojelulain hallintomenettelyjen arviointi ja kehittämistarpeet

Kehotuksen asema hallintomenettelyssä tulee määritellä laissa

Liite 1 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/5015)

-

Taloudelliset vaikutukset

Päivystysvelvoite ja tietojärjestelmien kehittäminen aiheuttavat lisäkustannuksia, ja niiden rahoitus tulee turvata valtion toimesta.

Ympäristövaikutukset

-

Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset

-

Mäntynen Kaisa
Suomen Kuntaliitto ry